

بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت اجتماعی دانشجویان ساکن در شهر جهرم

تاریخ دریافت: 1397/11/08

تاریخ پذیرش: 1398/02/17

حامد گیوتاج¹، حسین رحمتی²

از صفحه 55 تا 76

چکیده

زمینه و هدف: در جامعه امروزی و با توجه به ساخت اجتماعی آن، مقوله امنیت روانی و اجتماعی بسیار حائز اهمیت بوده و بسیاری از مشکلات و مفاسدی که جامعه امروز ما را تهدید می‌کند ریشه در مواردی چون چگونگی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تأثیر آن بر جامعه دارد. لذا هدف از این تحقیق بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت اجتماعی دانشجویان ساکن در شهر جهرم است.

روش‌شناسی: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-پیمایشی می‌باشد. جامعه تحقیق را دانشجویان ساکن شهر جهرم تشکیل داده و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران 375 نفر محاسبه شده است. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استاندارد محقق ساخته استفاده شده است و برای تحلیل توصیفی داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و برای آزمون فرضیه‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار لیزرل استفاده گردید.

یافته‌ها: از آنجا که مقدار t-value در همه این روابط مقداری بیشتر از 1/96 را ایجاد نمود، می‌توان گفت که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت اجتماعی دانشجویان تأثیر دارد و بالاترین تأثیر مربوط به کاهش رعایت اصول اخلاقی (0/58 درصد) است.

نتیجه‌گیری: استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت اجتماعی دانشجویان و مؤلفه‌های آن (ایجاد فرآیند نامناسب در اجتماعی شدن فرد، متزلزل شدن بنیان خانواده، کاهش رعایت اصول اخلاقی، انزوای اجتماعی و آسیب‌های جسمانی) تأثیر مثبت داشته و رابطه معناداری بین آن‌ها وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه‌های پژوهش تأیید شد.

واژه‌های کلیدی: شبکه‌های اجتماعی مجازی، امنیت اجتماعی، شهر جهرم، انزوای اجتماعی، آسیب‌های جسمانی.

1- کارشناس ارشد مدیریت دولتی، گروه مدیریت، دانشگاه پیام نور جهرم (نویسنده مسئول)، رایانامه: hamedgivtaj@gmail.com

2- کارشناس ارشد پژوهش‌های علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، M.parham.1392@gmail.com

مقدمه

شبکه‌های اجتماعی مجازی، با وجود همه مزیت‌هایی که دارند به دلیل خصلت افقی بودن‌شان از عدم رهبری رنج می‌برند و نیروی هدایت‌کننده در آن‌ها وجود ندارد، بنابراین هر یک از اعضای شبکه ممکن است براساس نظر و دیدگاه شخصی‌اش عمل کند یا این‌که به رفتار دیگران رجوع کند و از آن‌ها الگوبرداری نماید. در این فضا، شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند افراد به ویژه گروه‌های هم‌سال از جمله دانشجویان را مورد تأثیر قرار داده و یا حتی امنیت اجتماعی آن‌ها را تهدید نماید (عقیلی و پوری، 1390: 25).

شبکه‌های اجتماعی مجازی از مؤلفه‌های مهم انسجام اجتماعی و پیشرفت هر جامعه است. از این روی با توجه به نقش برجسته امنیت اجتماعی در برنامه‌ریزی‌های کشوری و مدنظر قرار دادن این مهم که دستیابی و پایدارسازی این امنیت در شهروندان هر جامعه معلول زمینه‌ها و عوامل متفاوتی است، شایسته است که ابعاد و زوایای ناهنجاری‌های اجتماعی شناسایی و سیاست‌ها و راهکارهای کنترل و مهار آن‌ها، تدوین گردد (امینی و همکاران، 1394: 27). در جامعه امروز ایران و با توجه به ساخت اجتماعی آن، مقوله امنیت روانی و اجتماعی بسیار حائز اهمیت است و باید توجه داشت بسیاری از مشکلات و مفاسدی که جامعه امروز ما را تهدید می‌کند ریشه در موارد دیگری دارد که حل آن جز با ریشه‌یابی مسائلی که به طور مستقیم، امنیت روانی و اجتماعی افراد را تهدید می‌کند مقدور نیست (پروین‌زاده و پروین‌زاده، 1394).

بیان مسأله

امروزه فراگیری اینترنت و فن‌آوری‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی، موجب ظهور فضای مجازی در کنار جهان واقعی شده که این امر، معادلات و الگوهای ارتباطات سنتی، تولید، انتقال و مصرف اطلاعات را به هم زده و موجب تغییر در آن شده است. چنین فضایی که به عنوان واقعیت مجازی یک پارچه، در نظر گرفته می‌شود، از ویژگی‌هایی چون بی‌مکانی، فرازمان بودن، صنعتی بودن محض، عدم محدودیت به قوانین مدنی متکی بر دولت- ملت‌ها، از معرفت‌شناسی تغییر شکل یافته پسامدرن برخوردار بودن، قابل دسترسی بودن همزمان، روی فضا بودن و برخورداری از فضاهای فرهنگی،

اعتقادی، اقتصادی، سیاسی و نیز آزادی از هویت بدنی و جنسی جدید برخوردار است. شبکه‌های اجتماعی مجازی، امروزه نقش بسیار مهمی در خلق این فضای مجازی دارند. از خلال همین واقعیت‌های مجازی است که آسیب‌های روانی و سیاسی بسیار گسترده‌ای را می‌توانند برای یک جامعه به وجود آورند (محمدی، 1392: 143).

از ابتدای زندگی بشر، امنیت یکی از دغدغه‌های اصلی انسان‌ها بوده‌است. امروزه با گسترش اینترنت و فضاهای شبکه‌ای در کشورمان لزوم امنیت برای فعالیت در این فضاهای مجازی بیش از پیش احساس می‌شود. ترس و بیم از تخریب مبانی اخلاقی، اجتماعی و نداشتن احساس امنیت روانی و فرهنگی ناشی از هجوم اطلاعات آلوده و مخرب از طریق اینترنت و فضاهای مجازی واکنشی منطقی است، زیرا هر جامعه‌ای چارچوب‌های اطلاعاتی خاص خود را دارد. طبیعی است که هر نوع اطلاعاتی که این حد و مرزها را بشکند، می‌تواند سلامت و امنیت جامعه و افراد را به خطر اندازد (هاتف، 1388: 93). برخلاف وجود جنبه‌های مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی، استفاده نادرست از این شبکه‌های رایانه‌ای توسط افراد هنجارشکن، احساس امنیت کاربران را با خطر رو به رو ساخته‌است. از این رو به کارگیری روش‌ها و راهکارهای مختلف برای پیشگیری از نفوذ داده‌های مخرب و مضر و گزینش اطلاعات سالم در این شبکه‌ها ضروری است. شواهد نشان می‌دهد که گسترش و توسعه روزافزون فن‌آوری‌های جهانی اطلاعاتی و ارتباطی، بیش از آن‌که در راستای تأمین امنیت اجتماعی باشد، به نوعی تهدید علیه امنیت تبدیل شده‌اند. انقلاب فن‌آوری، به شیوه ارتباطات (اینترنت، ارتباطات ماهواره‌ای و رایانه‌های پیشرفته) اشاره دارد که با کمک پیشرفت‌های فناوری، فاصله و مکان را به عوامل غیرمهم تبدیل کرده‌است (محصل و حیاتی، 1392: 26). این گسترش فن‌آوری‌ها از طریق اختلال در فرهنگ و هویت ملی، قومی و مذهبی، امنیت را زایل می‌سازد (کاستلز، 1392).

با توجه به شتاب اعجاب‌آور و رشد تصاعدی همه‌گیری و همه‌جایی شبکه‌های مجازی و شیوه ارتباطی که در جمعیت کشور ما، به خصوص بین جوانان و دانشجویان جامعه در حال شکل‌گیری است و به‌علت تأثیرپذیری و دسترسی بیشتر این قشر به فضای مجازی و اینترنت، میزان احساس امنیت کاربران و عوامل تأثیرگذار بر آن، در فضای شبکه‌های اجتماعی می‌تواند یکی از آثار و پیامدهای اجتماعی باشد، که در بین

این نسل از جامعه به وجود می‌آید. این مسأله محقق را برآن داشت تا از طریق پژوهش، در بین کاربران نسل جوان به عنوان مخاطبان اصلی این فضای ارتباطی، این پدیده را مورد سنجش قرار دهد و به این پرسش پاسخ دهد که شبکه‌های اجتماعی مجازی چگونه بر امنیت اجتماعی دانشجویان ساکن در شهر جهرم تأثیر می‌گذارد؟

پیشینه پژوهش

1. واحدی (1395) پژوهشی با عنوان بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر احساس امنیت اجتماعی زنان منطقه 8 تهران انجام داد. نتایج نشان داد که همبستگی بین متغیرهای میزان استفاده کاربران از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه، میزان اعتماد بین فردی کاربران شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی زنان معنی‌دار می‌باشد و همبستگی مستقیم بین متغیرها وجود دارد. اما همبستگی بین متغیرهای ویژگی‌های پایگاه اقتصادی-اجتماعی، همبستگی بین نوع گروه‌ها و احساس امنیت اجتماعی زنان معنی‌دار نیست؛ بنابراین فرض تحقیق رد می‌شود. این دو متغیر رابطه مستقیمی باهم ندارند. همچنین با بیشتر شدن و متنوع شدن هدف‌های کاربران در هنگام استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه، میزان احساس امنیت اجتماعی زنان به نسبت متوسطی بالا می‌رود. همبستگی بین دو متغیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه و احساس امنیت اجتماعی زنان معنی‌دار است.

2. فتحی و همکاران (1395) پژوهشی با عنوان تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی و هویت ملی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تبریز انجام دادند. نتایج تحلیل واریانس چند متغیره نشان داد که از مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی، مؤلفه عملکرد ناجا و قوانین حکومتی در دو گروه افراد دارای عضویت در شبکه‌های اجتماعی و افراد غیرعضو معنی‌دار می‌باشد. با توجه به میانگین‌ها مشخص می‌شود که دانشجویان دارای عضویت در شبکه‌های اجتماعی احساس امنیت اجتماعی کمتری نسبت به هم‌تایان غیرعضو خود کسب کرده‌اند.

3. اکبری و همکاران (1395) پژوهشی با عنوان بررسی تأثیر استفاده ناآگاهانه از شبکه‌های اجتماعی بر امنیت اجتماعی با تعدیل‌گری درگیری ذهنی کاربران انجام

دادند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که استفاده ناآگاهانه از شبکه‌های اجتماعی باعث کاهش امنیت اجتماعی می‌شود. همچنین با بالا رفتن درگیری ذهنی کاربران، تأثیر استفاده ناآگاهانه از شبکه‌های اجتماعی بر امنیت اجتماعی افزایش می‌یابد.

زارع شاه‌آبادی و ترکان (1394) پژوهشی با عنوان بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی و نظام ارزشی جوانان (مطالعه‌ای درباره دانشجویان دانشگاه یزد) انجام دادند. یافته‌ها نشان دادند که دانشجویان اولویت‌های ارزشی مادی‌گرایانه دارند و تفاوتی در اولویت‌های ارزشی مادی و فرامادی برحسب متغیرهای زمینه‌ای (سن، جنس، رشته تحصیلی، وضعیت تأهل و پایگاه اقتصادی-اجتماعی) مشاهده نشد. احساس امنیت اجتماعی نیز با متغیر وابسته ارزش‌های مادی همبستگی معکوس و معنادار و با متغیر ارزش‌های فرامادی همبستگی مثبت و معنادار دارد.

رستگارخالد و محمدیان (1392) پژوهشی با عنوان استفاده از اینترنت و احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه دانشگاه باهنر کرمان) انجام دادند. نتایج به دست آمده از بررسی نشان می‌دهد که هرچه میزان و سابقه استفاده از اینترنت بیشتر شود، احساس امنیت اجتماعی کاهش پیدا می‌کند. همچنین بین نوع و میزان استفاده از اینترنت و احساس امنیت اجتماعی نیز رابطه وجود دارد. به گونه‌ای که از یک سو استفاده از اینترنت در مقایسه با مصرف ابزاری آن احساس امنیت اجتماعی را بیشتر کاهش می‌دهد و از سوی دیگر کسانی که از سایت‌های فیلترشده استفاده می‌کنند، احساس امنیت اجتماعی پایین‌تری نیز نسبت به بقیه دارند.

ژانگ و همکاران¹ (2017) در پژوهشی که در رابطه با امنیت در شبکه‌های اجتماعی انجام دادند به این نتیجه رسیدند که شبکه‌های اجتماعی آنلاین باز برای کاربران، مشکلات زیادی مانند پلتفرم ناامن، اطلاعات غیرقابل اطمینان، انتشار مخرب، حتی تقلب غیرقانونی، تهدید امنیت به وجود می‌آورد.

پمپک و همکاران² (2016) در پژوهشی که در رابطه با شبکه‌های اجتماعی انجام دادند به این نتیجه رسیدند که هرچه میزان استفاده و مدت زمان عضویت در شبکه‌های اجتماعی افزایش یابد، احتمال تأثیرپذیری کاربر بیشتر است. برعکس هرچه میزان زمان

1- Zhang
2-Pempek

استفاده و مدت زمان عضویت در شبکه‌های اجتماعی کاهش یابد، احتمال تأثیرپذیری وی کمتر خواهد بود.

مبانی نظری پژوهش

امنیت اجتماعی¹

بوزان² برای اولین بار در سال 1991 اصطلاح امنیت اجتماعی را بکار برد و از آن پس در ادبیات مربوط به امنیت رواج یافت. لذا این اصطلاح عمر بسیار کوتاهی دارد و بسیار بیشتر از واژه «امنیت» دارای ابهام، توسعه نیافتگی، نارسایی و جدال برانگیز است. ادبیات جامعه‌شناسی نیز در این زمینه غنی نیست. هنوز غلبه با امنیت ملی است که بیشتر در حوزه علوم سیاسی مطرح می‌شود. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ مجموع ویژگی‌هایی اشاره دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به بیان دیگر معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فردی است که هویت گروهی او را سامان می‌بخشد (نوبدینیا، 1382). بوزان تأکید دارد که امنیت اجتماعی با دو مفهوم تأمین اجتماعی و امنیت جامعه خلط نشود. تأمین اجتماعی مفهومی اقتصادی است که به تأمین نیازهای اقتصادی معطوف است و امنیت جامعه به تأمین سرزمین ملی با مرزها و شهروندان رسمی و هویت خاصشان مربوط است؛ درحالی که امنیت اجتماعی به گروه‌های اجتماعی با هویت یگانه مربوط است. تمام افراد جامعه ممکن است متعلق به یک گروه با هویت یگانه یا متعلق به گروه‌های متعدد با هویت‌های متفاوت باشند (جزینی، 1394: 18). احساس امنیت اجتماعی به فقدان هراس از تهدید شدن یا به مخاطره افتادن ویژگی‌های اساسی و ارزش‌های انسانی و نبود ترس از تهدید حقوق و آزادی‌های مشروع گفته می‌شود (بهیان و فیروزآبادی، 1392: 107). امنیت اجتماعی با فرض برابری حقوق گروه‌ها در داشتن حق حیات، حفظ ویژگی‌های گروهی چون زبان، آداب، اجرای آیین‌ها و مراسم، همچنین حق بهره‌مندی از رفاه و امکانات جامعه، در واقع فضایی فارغ از آسیب و نگرانی را برای گروه‌ها فراهم می‌آورد که نه تنها مدارا و تحمل گروه‌ها را نسبت به یکدیگر ایجاد می‌نماید، بلکه پذیرش و زمینه‌های همکاری را نیز تسهیل می‌گرداند (نوبدینیا، 1393: 124).

1-Social Security

2-Boozan

امنیت اجتماعی دارای ابعادی به شرح زیر می‌باشد:

امنیت شغلی یا اداری: منظور از امنیت شغلی همانا اهمیت قایل بودن برای شأن و منزلت فردی است؛ یعنی هرکس بتواند کار شایسته‌ای داشته باشد و بهتر است هیچکس از شغل دلخواهی که دارد را منع نکند مگر اینکه در اثر آن اشتغال ضرر و زیانی به خودش یا جامعه وارد آید؛ از این رو امنیت شغلی یا امنیت شأن افراد، احترام به مقام و منزلت اجتماعی هر فرد است.

امنیت قضایی: عبارت است از ایمنی و مصون ماندن هر فرد از تعرض، تجاوز، ارباب، تهدید نسبت به جان، مال، ناموس، آزادی، شرف، حیثیت، شغل، مسکن و بطور کلی تمامی حقوق قانونی و مشروع او؛

امنیت سیاسی: یعنی امکان اظهار نظر افراد پیرامون چگونگی اداره جامعه و شرکت در این امور بدون احساس بیم و هراس، خطر و تهدید است. امنیت سیاسی و میزان استبدادی بودن رژیم‌های سیاسی، رابطه‌ای معکوس دارد هر قدر حکومت‌ها خودکام‌تر باشند؛ آزادی کمتر، خشونت بیشتر و در نتیجه امنیت سیاسی کمتر خواهد بود.

امنیت اقتصادی: یعنی ایجاد چنان نظم در اجزا و بخش‌های اقتصادی جامعه که افراد را از احساس خطر نسبت به کمبود و فقدان لوازم و امکانات اساسی مورد نیاز خود مصون دارد؛

امنیت فرهنگی: افراد هر جامعه، از زبان، گویش، نژاد، هنر، سلیقه، عقاید و طرز تفکر و بینش متفاوتی برخوردار می‌باشند لذا شایسته است که خاک، خون، آداب و سنن، زبان و مذهب و به عبارتی مؤلفه‌های ملی، دینی و فرهنگی افراد جامعه مورد احترام و عنایت قرار گیرد؛

امنیت انتظامی: نظم و اطمینان خاطری است که امنیت مطلوب را برای شهروندان جامعه به ارمغان می‌آورد. از این منظر یک نظام کارآمد و موفق، نظامی است که بتواند با حاکم ساختن نظم و به عبارت بهتر امنیت انتظامی در وجوه مختلف حیات اجتماعی شهروندان، نوعی اطمینان خاطر را به آن‌ها بدهد تا از این طریق خود را ایمن حس کنند (صبوری و صفری، 1390: 63-64).

شبکه‌های اجتماعی¹

شبکه‌های اجتماعی، خدمات آنلاینی هستند که به افراد اجازه می‌دهند در یک سیستم مشخص و معین پروفایل شخصی خود را داشته باشند، خود را به دیگران معرفی کنند، اطلاعاتشان را به اشتراک بگذارند و با دیگران ارتباط برقرار کنند. از این طریق افراد می‌توانند ارتباطشان با دیگران را حفظ کرده و همچنین ارتباطهای اجتماعی جدیدی را شکل دهند (بوند و همکاران²، 2017).

در تعریف شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توان گفت، سایت‌هایی هستند که از یک سایت ساده مانند موتور جستجوگر با اضافه شدن امکاناتی مانند چت و ایمیل و امکانات دیگر خاصیت اشتراک‌گذاری را به کاربران خود ارائه می‌دهند. شبکه‌های اجتماعی، محل گردهمایی صدها میلیون کاربر اینترنت است که بدون توجه به مرز، زبان، جنس و فرهنگ، به تعامل و تبادل اطلاعات می‌پردازند. یک شبکه اجتماعی، وب‌سایتی است که در مرحله اول به افراد و سازمان‌ها اجازه می‌دهد صفحات خود را روی آن ایجاد کنند و در مرحله دوم این امکان را می‌دهد که این صفحات بر اساس مشترکات گوناگون به هم متصل شوند. در حقیقت یک شبکه اجتماعی سایت یا مجموعه سایتی است که کاربران آن دوست دارند علاقه‌مندی‌ها، افکار و فعالیت‌های خود را با دیگران و دیگران هم با آنان به اشتراک بگذارند (سلطانی‌فر، 1389: 53).

به اعتقاد کاستلز³ شبکه‌های اجتماعی محصول همگرایی سه فرآیند تاریخی مستقل هستند:

- انقلاب اطلاعات؛
- تجدید ساختار سرمایه‌داری و اقتصاد متکی به برنامه‌ریزی؛
- نهضت‌های فرهنگی دهه 1960 (کاستلز، 1392).

این سه فرآیند موجب شدند تا شبکه‌های اجتماعی مجازی تولد یافته و رشد کنند. ویژگی اصلی این جوامع در نگاه کاستلز با توضیحاتی کوتاه عبارتند از:

1-Social networks
2-Bond
3-Castells

1. اقتصاد اطلاعاتی: بدین معنا که بهره‌برداری و رقابت میان شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی بیش از هر زمان دیگر به دانش و اطلاعات و تکنولوژی‌های جدید وابسته شده است.
2. اقتصاد جهانی: این غیر از اقتصاد جهان است که از قرن‌ها پیش جریان دارد. در واقع هسته و لایه‌های زیرین شبکه‌های اجتماعی حاضر به نوعی به اقتصاد جهانی پیوندی مستحکم برقرار کرده است (تأیید نسبی نظریات مکتب فرانکفورت).
3. فعالیت اقتصادی شبکه‌ها: ویژگی سوم در واقع چهره عریان شاخصه دوم است. شبکه‌ها به تدریج بسط و گسترش می‌یابند و سعی می‌کنند دیگر شبکه‌های اجتماعی را در خود حل کرده یا نابود کنند و در این مسیر از فعالیت‌های اقتصادی و تبلیغات شرکت‌ها سود می‌جویند.
4. تحول در کار: روابط کاری گذشته میان کارگر و کارفرما و شرکت به سبب ایجاد شبکه‌های اجتماعی متحول و دگرگون شده است. این روابط انعطاف بیشتری پیدا کرده و در محدوده‌های کوچک‌تر افراد بیشتری اشتغال دارند.
5. ظهور قطب‌های متقابل: تلاش‌های فردی و هویت‌های انحصاری در مقابل نهاد-های کارگری یا دولت‌ها افزایش یافته و قدرت و توانایی افراد و شبکه‌ها را در مقابل دولت‌های ملی افزایش داده است در ضمن با عضویت افراد در این شبکه‌ها مفهوم ملیت کم‌رنگ‌تر از گذشته شده است.
6. فرهنگ واقعیت مجازی: فرهنگ عصر اطلاعات در چارچوب انتقال نمادها به وسیله واسطه‌های الکترونیک شکل می‌گیرد. این واسطه‌های متنوع با مخاطبان گوناگونی سروکار دارند و مجموعه‌هایی غنی از حیث محتوای نمادین و در قالب متون الکترونیک در اختیارشان قرار می‌دهند. این فضای مجازی، حاوی اطلاعات متکثر و متنوع، به صورت بخشی از واقعیت اجتماعی عصر جدید در می‌آید و فضای اصلی تعامل‌های معرفتی را کم و بیش در اختیار می‌گیرد.

7. سیاست بربال رسانه‌ها: در چنین جوامعی، سیاستمداران برای بقاء و حضور خود در عرصه قدرت، ناگزیرند از رسانه‌ها بهره تمام را ببرند. بدین ترتیب کنترل رسانه‌ها مفهوم پیدا می‌کند.

8. زمان بی زمان و فضای جریان‌ها: در شبکه‌های اجتماعی، مفاهیم زمان و مکان معانی تازه‌ای پیدا کرده‌اند که با معانی سنتی آن در جوامع سنتی و صنعتی تفاوت بین دارد. انتقال آنی دیتا و سرمایه و امکان ارتباط همزمان میان افراد در نقاط مختلف، فواصل زمانی و مکانی را از میان برده چهارچوب‌های نظم سابق را مخدوش نموده است، امروزه هر کسی می‌تواند با ورود به این شبکه‌ها هر پیامی را به هر کسی در هر کجا و به هر تعداد ارسال کند (کاستلز، 1392).

اهداف و کارکردهای شبکه‌های اجتماعی

– سازماندهی انواع گروه‌های اجتماعی مجازی: همان‌گونه که فلسفه وجودی شبکه‌های اجتماعی واقعی، تشکیل و پیوند گروه‌های اجتماعی بر محور مشترکات اعتقادی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است، بسیاری از شبکه‌های اجتماعی در اینترنت نیز با انگیزه سازماندهی کردن گروه‌های اجتماعی مجازی با تکیه بر اشتراکات مختلف شکل می‌گیرند. پیدا است که اعضای این اجتماعات مجازی با پیوندهایی که با یکدیگر دارند، در مجموع به دنبال تحصیل یک هدف مشترک در دنیای واقعی که غالباً هدفی سیاسی، اجتماعی یا فرهنگی است، هستند.

– توسعه مشارکتهای اجتماعی: در شبکه‌های اجتماعی، همواره اعضای شبکه به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به شرکت در فعالیتهای واقعی در زندگی اجتماعی تحریک و تشویق می‌شوند. تأثیرگذاری قابل توجه شبکه‌های اجتماعی بر میزان و کیفیت مشارکتهای اجتماعی در جوامع مختلف به حدی بوده است که اخیراً تعداد قابل توجهی از شبکه‌های اجتماعی، دقیقاً با هدف توسعه مشارکت اجتماعی مردم در زمینه‌های خاص ایجاد شده‌اند.

– به اشتراک گذاشتن علاقه‌مندی‌ها توسط اعضا: یکی از رویکردهای اصلی شبکه‌های اجتماعی، به اشتراک گذاشتن علاقه‌مندی‌های کاربران شبکه با یکدیگر است. موضوع به اشتراک گذاشتن علاقه‌مندی‌ها در شبکه‌های اجتماعی، از چنان

اهمیتی برخوردار است که می‌توان گفت بدون آن، شبکه اجتماعی معنا نخواهد داشت. هدف از این کار آن است که هر یک از کاربران بتواند دغدغه‌های خود را مطرح نموده و در جریان دل مشغولی‌های دیگران نیز قرار بگیرد. همچنین از طریق این ویژگی شبکه‌های اجتماعی کاربران می‌توانند به بسیاری از نرم‌افزارهایی که سایر کاربران به اشتراک گذاشته‌اند، به آسانی دسترسی داشته باشند.

– ایجاد محتوا توسط اعضا: برخلاف سایر رسانه‌ها که مخاطبان، چندان تعاملی در تولید محتوا و انتخاب محتوای دلخواه خود ندارند، در وبسایت‌های شبکه‌های اجتماعی، کاربران می‌توانند تولیدکننده، تأثیرگذار و دارای قدرت انتخاب و بهره‌برداری از تنوع بیشتری باشند. با توجه به این مطلب، پایگاه‌های شبکه‌های اجتماعی بیش از هر رسانه دیگری می‌توانند با پیشرفت فناوری و توسعه جوامع به برتری‌های سایر رسانه‌ها هم‌چون تلویزیون که از قوه شنیداری و دیداری به خوبی بهره می‌برد، خاتمه دهند.

– تبلیغات هدفمند اینترنتی: شبکه‌های اجتماعی در اینترنت، یکی از منابع مهم برای کسب درآمد از راه تبلیغات به شمار می‌آیند؛ چرا که اعضای شبکه‌های اجتماعی در صفحات مربوط به خود درباره علایق خود صحبت می‌کنند و این به شرکت‌های تبلیغاتی اجازه می‌دهد که بر اساس همین علایق، برای آنها آگهی بفرستند. علاوه بر این، بسیاری از شرکت‌ها با ایجاد حساب کاربری و صفحات شخصی در شبکه‌های معروف، با سایر کاربران و مشتریان خود و نیز سایر شرکت‌ها ارتباط برقرار نموده و امور تجاری خود را پیش می‌برند (بهادریوند چگینی، 1396: 8).

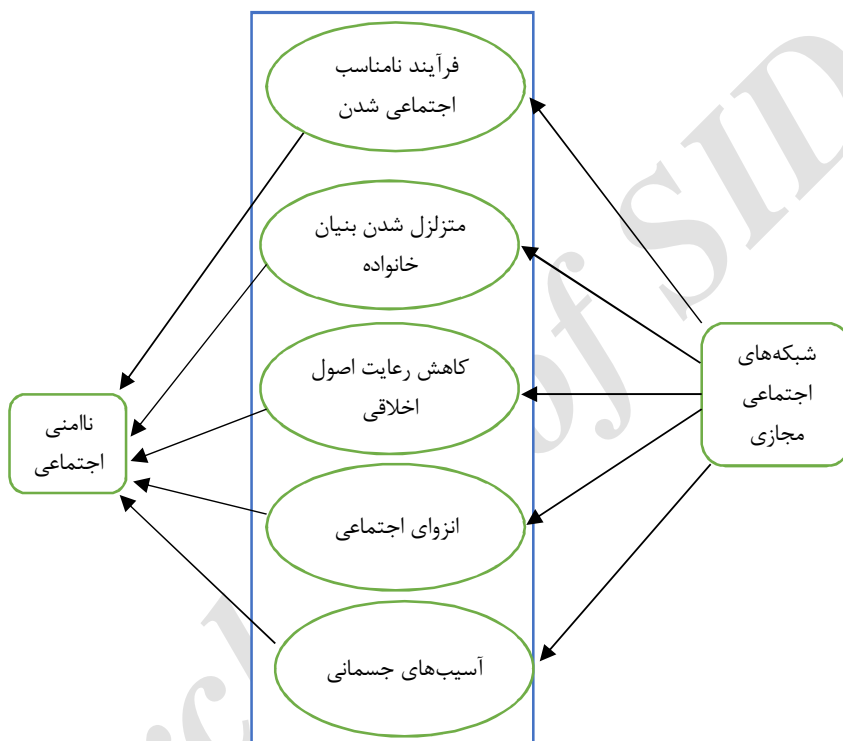
فرضیه‌های پژوهش

- استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث ایجاد فرآیند نامناسب در اجتماعی شدن فرد می‌گردد؛
- استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث متزلزل شدن بنیان خانواده می‌گردد؛
- استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث کاهش رعایت اصول اخلاقی می‌گردد؛
- استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث انزوای اجتماعی می‌گردد؛

- استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث آسیب‌های جسمانی در فرد می‌گردد.

مدل مفهومی پژوهش

با توجه به بررسی ادبیات تحقیق و مرور مطالعات سابق انجام شده، مدل مفهومی پژوهش به شکل زیر تدوین گردید.

شکل 1- مدل مفهومی پژوهش

طبق مدل مفهومی بالا در این پژوهش شبکه‌های اجتماعی به عنوان متغیر مستقل (متغیر ورودی) در نظر گرفته شده و ورودی پژوهش است. متغیرها و پارامترهای میانجی و میانی در این پژوهش عبارتند از: فرآیند نامناسب اجتماعی شدن، متزلزل شدن بنیان خانواده، کاهش رعایت اصول اخلاقی، انزوای اجتماعی و آسیب‌های جسمانی. همچنین امنیت اجتماعی به عنوان متغیر وابسته (خروجی مدل) مورد تحلیل

قرار گرفته و محقق سعی بر آن دارد تا ارتباط و تأثیر مؤلفه‌های میانجی را بر خروجی مورد بررسی قرار دهد.

روش پژوهش

67

از آنجا که هدف از انجام این پژوهش استفاده از نتایج در جهت کاهش آسیب‌های اجتماعی است، بنابراین این پژوهش بر مبنای هدف، از نوع کاربردی و از آنجا که روش جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه است، بنابراین از نظر روش، توصیفی-پیمایشی می‌باشد. جامعه تحقیق را دانشجویان ساکن شهر جهرم در نیمه دوم سال 1397 به تعداد 16000 نفر تشکیل داده‌اند که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد 375 نفر با فرمول تعیین حجم نمونه «کوکران»، به عنوان نمونه آماری محاسبه گردیدند.

برای جمع‌آوری داده‌های تحقیق، از ابزار پرسش‌نامه به صورت محقق ساخته استفاده گردید. برای سنجش روایی پرسش‌نامه از روش روایی محتوایی استفاده شد. جهت ارزیابی پایایی پرسش‌نامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که این مقدار برای کل پرسش‌نامه 0/845 بدست آمد که نشان‌دهنده پایایی قابل قبول برای ابزار پرسش‌نامه است. برای تحلیل توصیفی داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و برای آزمون فرضیه‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار LISREL استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

تحلیل توصیفی از داده‌های جمعیت‌شناختی پژوهش، نشان داد که 70 درصد از نمونه آماری مرد و 30 درصد آن زن بودند. از بُعد سن پاسخ‌گویان نیز نتایج نشان داد که 12 درصد دارای سن کمتر از 20 سال، 46 درصد 20 تا 25 سال، 29 درصد 26 تا 30 سال و 13 درصد هم بالاتر از 50 سال دارند. همچنین 20 درصد در مقطع فوق‌دیپلم، 60 درصد در مقطع تحصیلی لیسانس و 20 درصد در مقطع تحصیلی فوق لیسانس و بالاتر مشغول به تحصیل بودند. در نهایت 34 درصد متأهل و 66 درصد نیز مجرد بودند.

برای آزمون فرضیه‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار لیزرل استفاده گردید. در این رویکرد قبل از آزمون فرضیه‌ها باید به برازش مدل توجه نمود. به این معنی که آیا داده‌های تحقیق مدل نظری را پشتیبانی می‌کنند یا خیر؟

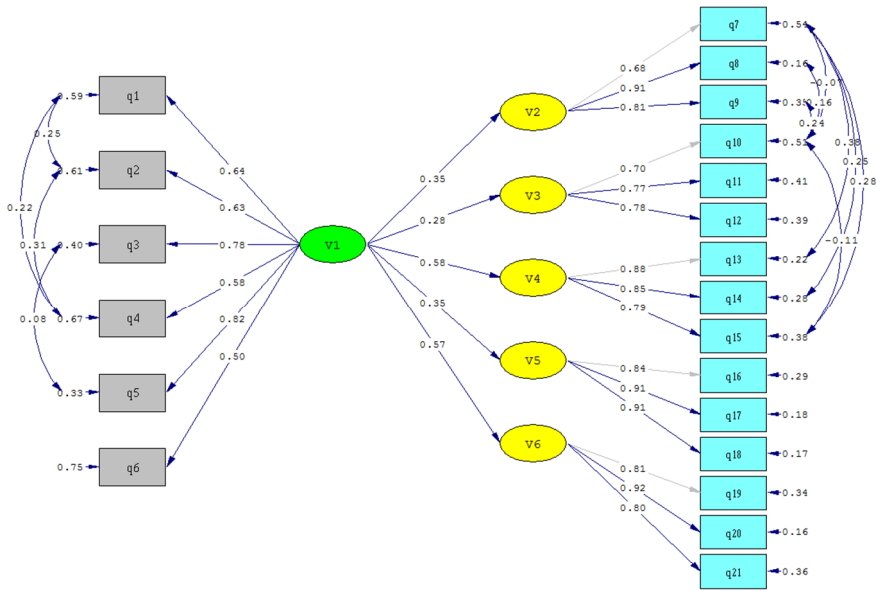
نتایج خروجی اولیه مدل نشان داد که شاخص‌های RSMEA, AGIF, NFI, $\frac{\chi^2}{df}$ از مقدار لازم را تأمین ننموده و بنابراین مدل از برازش مطلوبی برخوردار نیست. بنابراین به اصلاح مدل پرداخته شد.

پس از اصلاح مدل و اعمال تغییرات در آن برازش مطلوب حاصل گردید. مقدار RSMEA در مدل اصلاحی برابر با 0/091 و مقدار $\frac{\chi^2}{df}$ نیز برابر 2/20 می‌باشد که مقدار مورد نیاز را تأمین نموده‌اند. نتایج سایر شاخص‌های برازش در مدل اصلاح شده در جدول (1) بیان گردیده است.

جدول 1- شاخص‌های برازش

گروه‌بندی شاخص‌ها	شاخص‌ها	اختصار	مقدار بدست آمده حاصل از برازش مدل	بrazش قابل قبول
شاخص‌های برازش مطلق	شاخص نیکویی برازش	GFI	0/94	GFI > 90%
	شاخص نیکویی برازش اصلاح‌شده	AGFI	0/90	GFI > 90%
	شاخص برازش تطبیقی	CFI	0/91	CFI > 90%
	شاخص برازش افزایشی	IFI	0/92	IFI > 90%
شاخص‌های برازش مقتصد	شاخص برازش مقصد هنجار شده	NFI	0/93	NFI > 90%
	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	RMSEA	0/091	کمتر از 10 درصد

با توجه به جدول (1) با مقایسه مقادیر بدست آمده از برازش مدل اصلاحی نهایی با مقادیر مورد نیاز جهت برازش مطلوب مدل، بدیهی است که تمامی شاخص‌های برازش مورد نظر حداقل مقدار مورد نیاز را تأمین نموده‌اند. نمای گرافیکی خروجی نهایی نرم‌افزار لیزرل در مرحله تخمین استاندارد، ضرایب مسیر، بارهای عاملی و نیز اصلاحات انجام شده در شکل زیر نشان داده شده است.

شکل 2- خروجی مدل مفهومی

شکل 2 نشان می‌دهد که بارهای عاملی تمامی گویه‌ها از حداقل مقدار لازم یعنی 0/4 فراتر بوده و نیازی به حذف هیچ کدام از گویه‌ها نبوده و بنابراین می‌توان اطمینان حاصل نمود که هر کدام از گویه‌ها متغیر مورد نظر را مورد سنجش قرار می‌دهد.

جدول 2- بارهای عاملی

متغیر	گویه	بارهای عاملی
امنیت اجتماعی V1	q 1	0/64
	q 1	0/63
	q 1	0/78
	q 1	0/58
	q 1	0/82
	q 1	0/50
فرایند نامناسب اجتماعی شدن V2	q 1	0/68
	q 1	0/91
	q 1	0/81
متزلزل شدن بنیان خانواده V3	q 1	0/70
	q 1	0/078/77
	q 1	

متغیر	گویه	بارهای عاملی
کاهش رعایت اصول اخلاقی V4	q 1	0/88
	q 1	0/85
	q 1	0/79
انزوای اجتماعی V5	q 1	0/84
	q 1	0/91
	q 1	0/91
آسیب‌های جسمانی V6	q 1	0/81
	q 1	0/92
	q 1	0/80

پس از اطمینان از برازش مطلوب مدل، می‌توان به آزمون فرضیه‌ها پرداخت. برای بررسی معنی‌داری ضرایب مسیر باید به مقدار T-VALUE آن توجه نمود که در صورتی که این مقادیر خارج از بازه $\pm 1/96$ قرار گیرد، می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه و رابطه علی در نظر گرفته شده، در سطح اطمینان 95٪ تأیید می‌گردد.

جدول (3) نتایج آزمون فرضیه‌ها را به صورت جزئی نشان می‌دهد.

جدول 3- نتایج آزمون فرضیه‌ها

ردیف	فرضیه‌ها	ضریب مسیر	T-value	نتیجه
1	استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث ایجاد فرایند نامناسب در اجتماعی شدن فرد می‌گردد.	0/35	4/99	تأیید
2	استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث متزلزل شدن بنیان خانواده می‌گردد.	0/28	3/90	تأیید
3	استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث کاهش رعایت اصول اخلاقی می‌گردد.	0/58	10/22	تأیید
4	استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث انزوای اجتماعی می‌گردد.	0/35	5/26	تأیید
5	استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث آسیب‌های جسمانی در فرد می‌گردد.	0/57	8/41	تأیید

با توجه به نتایج بیان شده در جدول (3) می‌توان بیان کرد که مقدار T-VALUE تمامی ضرایب مسیر خارج از بازه $\pm 1/96$ است.

نتایج فرضیه‌ها در معادلات ساختاری نشان داد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی به مقدار 0/35 باعث فرایند نامناسب در اجتماعی شدن افراد، 0/28 باعث متزلزل شدن بنیان خانواده، 0/58 درصد باعث کاهش رعایت اصول اخلاقی، 0/35 باعث انزوای اجتماعی و 0/57 باعث آسیب‌های اجتماعی می‌گردد. از آنجا که مقدار t-value در همه

این روابط مقدراری فراتر از 1/96 را ایجاد نمود، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه‌های در نظر گرفته شده مورد تأیید قرار می‌گیرند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر امنیت اجتماعی بود. برای این منظور جامعه دانشجویان ساکن شهر جهرم به عنوان جامعه پژوهش در نظر گرفته شد. آزمون معادلات ساختاری برای بررسی فرضیه‌ها مورد استفاده قرار گرفت و نتایج آن نشان داد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث اجتماعی شدن نامناسب فرد، متزلزل شدن پایه‌های اجتماعی خانواده، کاهش رعایت اصول اخلاقی، انزوای اجتماعی و آسیب‌های جسمانی و در نتیجه کاهش امنیت اجتماعی می‌گردد. استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت اجتماعی دانشجویان و مؤلفه‌های آن تأثیر مثبت داشته و رابطه معناداری بین آن‌ها وجود دارد که می‌توان نتیجه گرفت فرضیه‌های تحقیق مورد تأیید است و در این میان بالاترین تأثیر مربوط به کاهش رعایت اصول اخلاقی (58 درصد) و کمترین تأثیر مربوط به متزلزل شدن پایه‌های اجتماعی خانواده است که یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های فتحی و همکاران (1395)، اکبری و همکاران (1395)، رستگارخالد و محمدیان (1392)، ژانگ و همکاران (2017) و پمپک و همکاران (2016) هم‌سو است. از لحاظ امنیت اجتماعی باید گفت که محیط مجازی بیشتر ابعاد اجتماعی کاربران را احاطه کرده است و فرد به جای آموزش‌های مورد نیاز در مدرسه و خانواده، تحت تأثیر فضای مجازی اجتماعی و مضامین و مفاهیم نامتعارف و غیرعلمی آن قرار می‌گیرد و در نهایت فرایند اجتماعی شدن وی به شکلی نامناسب انجام می‌گیرد که موجب به خطر افتادن امنیت اجتماعی او خواهد شد. ورود رفتارهای نامتعارف و نامتجانس با فرهنگ ایرانی و همچنین اصول اخلاقی و خانوادگی نامتناسب با عرف و اخلاق مطلوب جامعه و خانواده باعث تزلزل بنیان خانواده گردیده و امکان دسترسی به فعالیت در محیط غیراخلاقی تسهیل می‌گردد. این امر باعث بروز رفتارهای خانوادگی غیرقابل قبول برای سایر افراد خانواده گردیده و محیط اجتماعی خانواده تحت تأثیر قرار خواهد گرفت. قابلیت سرگرم‌کنندگی شدید شبکه‌های مجازی باعث عدم حضور فرد در سایر محیط‌های فیزیکی واقعی از جمله محیط‌های ورزشی و فرهنگی

گردیده و این امر انزوای اجتماعی را در پی دارد. از طرفی امکان ارتباطات دورادور باعث کاهش روابط اجتماعی فیزیکی و محیط واقعی گردیده و در درازمدت انزوای اجتماعی را در فرد ایجاد می‌کند.

پیشنهادهای

- پیشنهاد می‌گردد به منظور ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگ استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی میان آحاد جامعه با تأکید بر خانواده‌ها، سازمان متصدی این امر به طور ویژه مشخص گردیده و سازمان مزبور موظف به ارائه راهبردهای کلان و برنامه‌های عملیاتی در این خصوص گردد.
- با استفاده از راهکارهایی می‌توان از تأثیرات مخرب شبکه‌های اجتماعی مجازی جلوگیری کرد و از آن به عنوان فرصتی برای رشد و تعالی افراد بهره گرفت. با اطلاع و آگاهی دادن به کاربران در مورد کاربردهای مفید و علمی شبکه‌های اجتماعی و ظرفیت‌های بالقوه فراوان آن در رشد و پیشرفت فردی و ارتقای امنیت اجتماعی می‌توان افراد را در مسیر صحیح هدایت نمود.
- پیشنهاد می‌شود به منظور شناخت علمی امکانات و کارکردهای مثبت و منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی که با موضوع این پژوهش در ارتباط است، دپارتمان‌های مرتبط به ویژه مدیریت رسانه‌های سایبر در دانشگاه‌های کشور ایجاد شود.
- ایجاد شبکه‌های خانوادگی، علمی، هنری، ورزشی و غیره و تمرکز فعالیت‌های رسمی در این انجمن‌ها باعث کاهش تمایل افراد به محیط‌های غیرمترعارف خواهد گردید. همچنین برگزاری نشست‌های علمی و فرهنگی مخاطبان این شبکه‌ها در محیط فیزیکی باعث کاهش انزوای اجتماعی افراد می‌گردد.
- آموزش رفتارهای خانوادگی مناسب با فرهنگ جامعه در این گونه شبکه‌ها از طرف مراجع معتبر و علمی می‌تواند باعث کاهش خطرات امنیت اجتماعی گردد.

تقدیر و تشکر

در پایان برخورد لازم می‌دانم از زحمات معاونین آموزش دانشگاه‌های مستقر در شهر جهرم به دلیل همکاری در خصوص توزیع پرسش‌نامه‌ها کمال تقدیر و تشکر را داریم.

- اکبری، محسن و همکاران (1395). بررسی تأثیر استفاده ناآگاهانه از شبکه‌های اجتماعی بر امنیت اجتماعی با تعدیل‌گری درگیری ذهنی کاربران. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، شماره 1، صص 65-84.
- امینی، محمدتقی؛ پیرعلی، علیرضا و سیادت، سعیده (1394). راهبردهای بهبود احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهروندان شهر شیراز). نشریه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، شماره 15، صص 27-62.
- بهادیوند چگینی، زهره (1396). اهداف و کارکردهای شبکه‌های اجتماعی. نشریه مدیریت امور فرهنگی و اجتماعی دانشگاه صنعتی امیرکبیر، شماره 8، صص 1-13.
- بهیان، شاپور و فیروزآبادی، آمنه (1392). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهرها (مطالعه موردی: شهر کرمان). نشریه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، شماره 6، صص 103-122.
- پروین زاده، رقیه و پروین زاده، فاطمه (1394). نقش امنیت روانی در اجتماع و جامعه انسانی و بررسی آن در حقوق ایران. دومین همایش ملی عدالت، اخلاق، فقه و حقوق، میبد: دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد.
- جزینی، علیرضا (1394). تأثیر مواد مخدر و روان‌گردان‌ها بر امنیت اجتماعی. فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد، شماره 7، صص 9-40.
- رستگارخالد، امیر و محمدیان، فاطمه (1392). استفاده از اینترنت و احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه دانشگاه باهنر کرمان). نشریه مطالعات فرهنگ - ارتباطات، شماره 22، صص 53-89.
- رفیع، حسین و جانباز، دیان (1389). تأثیر فناوری‌های جهانی اطلاعاتی و ارتباطات بر امنیت ملی کشورها. نشریه علوم سیاسی، شماره 1، صص 79-98.
- زارع شاه‌آبادی، اکبر و ترکان، رحمت‌اله (1394). بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی و نظام ارزشی جوانان (مطالعه‌ای درباره دانشجویان دانشگاه یزد). مجله مطالعات اجتماعی ایران، شماره 1، صص 103-127.
- سلطانی‌فر، محمد (1389). دیپلماسی عمومی نوین و روابط عمومی الکترونیک. تهران: انتشارات سیمای شرق.
- صبوری، رضا و صفری، اکرم (1391). ابعاد امنیت اجتماعی در قانون اساسی ج.ا.ا و تأثیر آن بر امنیت ملی. فصلنامه دانش انتظامی، شماره 3، صص 57-80.
- عقیلی، سید وحید و پوری، احسان (1390). تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ارتباطات بین فردی کاربران. فصلنامه فرهنگ ارتباطات، شماره 3، صص 25-42.

- فتحی، آیت اله؛ موسوی فر، بابک؛ رضایی، نورمحمد و نوری، ابراهیم (1395). تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی و هویت ملی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تبریز. پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، شماره 1، صص 51-74.
- کاستلز، مانوئل (1390). عصر اطلاعات، اقتصاد، جامعه و فرهنگ. ترجمه احد علیقلیانو، افشین خاکباز، تهران: انتشارات طرح نو.
- محصل، رضا و حیاتی، صفر (1392). مطالعه و شناخت عوامل مرتبط با میزان احساس امنیت اجتماعی کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز). نشریه مطالعات جامعه‌شناسی، شماره 21، صص 21-39.
- محمدی، مهدی (1392). بررسی شبکه‌های اجتماعی و تأثیرات آنها بر امنیت اخلاقی (مطالعه موردی فیس بوک). فصلنامه مطالعات اطلاعات و امنیت انتظامی، شماره 6، صص 143-174.
- نویدنیا، منیژه (1382). درآمدی بر امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات راهبردی. شماره 19، صص 55-78.
- نویدنیا، منیژه (1393). بررسی رابطه امنیت اجتماعی و سبک زندگی (تحقیقی در شهر تهران). نشریه مطالعات علوم اجتماعی ایران، شماره 41، صص 120-134.
- واحدی، فاطمه (1395). بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر احساس امنیت اجتماعی زنان منطقه 8 تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور تهران غرب.
- هاتف، مهدی (1388). چالش‌ها و چشم‌اندازهای امنیت در فضای مجازی. نشریه توسعه انسانی پلیس، شماره 22، صص 93-117.
- Bond, R.M. Chykina, V. & Jones, J.J. (2017). "Social network effects on academic achievement". *The Social Science Journal*, Vol. 54, Issue 4, pp. 438-449.
- Pempek, T., & et al. (2016). "College students' social networking experiences on Facebook". *Journal of Applied Developmental Psychology*, Vol.30, pp. 227-238.
- Zhang, Zh. Wen, J. Wang, X. & Zhao, Ch. (2017). "A novel crowd evaluation method for security and trustworthiness of online social networks platforms based on signaling theory". *Journal of Computational Science*, In press, corrected proof, Available online 24 May 2017.
- Tyler, T., (2012). "Social networking and globalization". *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol. 4, Pp.32- 45.